

Egry Gábor Népfőlkélesi kormánybiztosról.

Szeged városra hatóságához.

A honvédelmi országos bizottságj nearében ezennel megköszönöm Szeged városra hatóságát, az iránt, hogy a birtokában lévő, hajóhid berendezéséhez alkalmas hajóiból kilenc darabot a Maló és Lombor között minél gyorsabban felállítható hajóhidnak előállítása végett, a népfőlkélesi munkálatainak bevégeztéig kölcsönözni méltóztatásuk, azon biztossággal mellett, hogy a hajóiban törvényhatósági kárnak megsejritéséért az államotól sejtéről kormánybiztosi minőségemben ezennel közeledést vállalom.

A nemzet, jelen nehéz körülményei között teljes bizalommal megvárja Szeged városának hatóságai bizalmától, abbéli sejtély nyújtásának teljes leírását.

Kelt Lomborban Okt. 20. 1848.

Egry Gábor

Népfőlkélesi kormánybiztos.

Legedvárofa hatóságának.

Iméivel meghagyom a 'vann' illető hivatalának,
hogy mintán már két hét óta hivatalos
dolgaim vitelére teljesen alkalmatlan állásom
nyomonfiggatom; hámsorra rendelt, minden
sekincesben ~~romlózott~~ ^{itt} házat hónap deilig
kiigazgattam és rendbe hozni, nem különben
annak minden robát becsületes buroroddal
ellátni és hivatalomhoz kellőleg felszerelni,
az állodalom ~~is~~ vépere leendő befejeítés
mellett soros és elmulaftatlan közeles-
ségének ismerje.

Leged. Nov. 22. 1878.

Egry György

helyhatalmi kormánybíró

Egrefi Gábor Kormánybizossal.

Szeged városi Kapitányi hivatalának.

Figyelmébe ajánlom a Kapitányi hivatalnak egy a magyar Király vendéglőben szállásoló róca bujogató, - ki a magyar Kormány ellen mindenféle lázító beprédekben nyilatkozik. E bujogatót egy Ligey Mária nevű fiatal ember jelentette itt föl, ki vele a magyar Király vendéglőben többörött öfötte. A reverend bevádli, Ligey Mária a magyar Király vendéglőben föltaláhatom ki azon bujogatótól további fölvilágolást kap adand. E levél átadója a vádli Ligey Mária A reverend ügyben tehát a Kapitányi hivatal vizsgálata révén, az eredményt engem mihamarabb értesíten.

Szeged. Novemb. 26. 1878. —

Egrefi Gábor
Kormánybizos.

Egrefji Gábor Kormánybiztosok.

Öreged városi hatóságának.

Leletem a Öreged városi Kórház igazgatóságához a bevezetésről,
ma napról napra frapörvölök, s még a "Beszkereki Dandár"
parancsnokai is Öregedre fogják kötelezni a költöztetést; a ve-
zető főnöke pedig kéri az emlekedő igazgatóság, hogy
a felső részben minősítetők, 4^{ik} számú Kórház of-
ficerai részére 1st emeleti folyosóira költöztetve a kó-
rházba költöztetve az ártal, ha "lépessé" fölmenni jól
eljár, de a kórház elhelyeztetik, s a folyo-
sók 3-4 helyre beállítatik, melyben azután
50-60 beteg elférnek.

És előterjesztés minden pontjainak végre-
hajtására kérem a hatóság részéről a
szükség a hatóság.

Öreged, Novemb. 30. 1848.

Egrefji Gábor
Kormánybiztos

Egrefy Tábor Kormánybiztosait
Legdravosa hatóságának

Telkiom a' hatóságot hogy az ide mellékelt és
az önkéntes csapat alakításávali
megbiztatásomat tárgyazó proclama-
tiót a város minden részeiben két
fordatni, minden közhelyen ki függesz-
tetni sőt ha esetleg valaki találja a'
hatóság még a városokra is kitül-
detni. Kivételkéül, hogy a' kormány
ebbéli iróvát kívánatánát kezele-
set lehefjunt, változva minél előbb
eleget tehetni.

Leged. Dec. 25. 1848.

Egrefy Tábor
Kormánybiztos

Kivételkéül velm polgármester ne tudatni
hogy példány kapni sütközé Legdrav. hogy jól elkerjedjen
a felkiadás?

A honvédelmi bizottság elnöke

Egyetj. Gábor Kormánybiztos úrnak.

Alsó vidéki ügyeintérek, az adami sáborok ellátását illető
menete, a sendes kerékvágásban tévesen
vissza, a honvédelmi bizottság által
rendkívüli körülményekre nézve alkalm.
maximálisan rendkívüli intézkedésekre sübbe
otthon Glückselig nincsen; mihez képest
a honvédelmi bizottság, Kormánybiri-
tos úrnak eddigi fáradozásáért és munk.
váladásáért közzönetet fejeztem. - E.
rábbi működés alatt fölment; - ezred a
nemzeti gyűlésnek, a k. biztosi negy
számarra adódó azon biztosi átsát islett,
leg igazolva: miszerint a k. biztosi
száma, a kerint, mint az a rendkívüli
bi körülmények megállására engedni
fogja, naponta kevesebbetni fog
Kelt a honvédelmi bizottság Decemb
14-én tartott üléséből. -

A honvédelmi bizottság elnöke

Köszönet Lajos.

„Vendégszerepet fogok játszani a véres drámában melyet a magyar nemzet ad a világnak...”

Sándor János

EGRESSY GÁBOR, A KORMÁNYBIZTOS

A történelem néha különös szerepet oszt a gyanútlan halandóra. Így történt ez másfél századdal ezelőtt Egressy Gáborral, a magyar teátrum színész örökségével is, akit a sors különös játéka a színpadi királyi trónból a szegedi kormánybiztosi székbe lökött. Hogy a valóság „véres drámájában” tragikus hőssé váljon, ahhoz ő is elköveti a „kötelező drámai vétség”-et; a kezdet kezdetétől részt vállal a forradalomban, majd később a szabadságharcban is. E kevéssé ismert szereplésére derít fényt a Csongrád Megyei Levéltárból most előkerült számozatlan és nagyjából be sem iktatott három tucatnál is több, eddig nem publikált levele, melyet kormánybiztosként írt a szegedi városi tanácsához, illetve a város közgyűléséhez. A levelek nyomán az 1848-as forradalomnak egy páratlan helyi drámája bontakozik ki, melynek állomásai a főszereplőhöz méltóan kísértetiesen megfelelnek egy klasszikus, öt felvonásos színjáték minden követelményének. Csakhogy ezúttal a dráma nem a teátrumban, hanem a történelem színpadán játszódik.

ELŐJÁTÉK

1848 március 15-e. A forrongó Pesten a Nemzeti Színház műsorváltoztatással a Bánk bánt játssza, melyben Egressy Peturt adja. A békétlenek jeleneténél a közönség félbeszakítja az előadást és követelésükre Egressy levelet jelmelzést, atillát őt és elmondja Petőfi Nemzeti dalát.

A következő napokban két fiával a sorozóbizottság elé áll és az alig 16 éves Ákos katonának állítja s rövidesen útnak indítja a délvidéki Óbecsére; a 12 esztendő Árpádot pedig beírta a szegedi katonaiskolába. Később ő maga szabadságot kér a Nemzeti igazgatóságától és bár „Petőfi Sándor barátom azt mondja, hogy én a csatatéren csak egy ember vagyok, otthon pedig, - hivatásomnál fogva - több mint egy” - írja egy levélben - mégis úgy dönt, fia után siet a táborba, mert „én otthon a hazának e perceiben igen hasznavehetetlenek érzem magam”.

Szolokra megy, hajóra száll és Ákos után indul Óbecsére. A Buda gőzös Szegeden két napig vesztegel mielőtt továbbindulna a délvidékre. Innen írja hitvesének július 26-án kelt levelében:

„Fiam mellett fogok harcolni, s ha már eddig elesett volna: meg fogom őt bosszulni. Vendégszerepet fogok játszani a véres drámában, melyet a magyar nemzet e pillanatban ad a világnak s az utókornak. Kéves napok előtt Brutusokat, Mátvásokat s Coriolánokat játszom most a komoly valóság színpadán, talán pizszegés nélkül fogom eljátszani néma szerepemet...”

A déli fronton kiábrándító tapasztalatokat szerez. Széthúzás és zselé, a seereg egyre nagyobb demoralizálódását, a tettek halogatását. S mikor végre a hadvezetés csatára szánja magát, elfogy a lőpor, a szervezetenlenség meghiúsít minden hadmozdulatot.

Augusztus 25-én visszatér Pestre és tapasztalatait keserű hangú nyíltlevélben tárja az ország elé. „Sérthetetlenek a hazának orgyilkosai, sérthetetlenek e rác véredek: egyedül te vagy sérthető, mérszálolható, féreg gyanánt eltíporható szegény magyar nemzetem!” - vonja le a következtetést a levél végén. Ez az írás lesz az ő „tragikus vétsége”, mely alaposan megváltoztatja további sorsát, ez az első, akaratlan lépés a későbbi kormánybiztosi szék felé.

Kossuthnak szemet szúr az írás és hívja a szenvedélyes színészt. Ez különösen azért érdekes, mert korábban komoly nézeteltérés volt a két ember között. 1841-ben, a Nemzeti Színházban dúló opera-háború idején, - erre most nem térünk ki, - az opera pártjára álló Kossuth a Pesti Hírlapban szembe fordul a próza mellett érvelő Egressyvel és egyenesen azt javasolja: zárják be a színházat és eresszék szélnek a prózai tagokat!

A nemzet egyre kritikusabbá váló helyzete azonban feledtetni mindkettőjükkel a korábbi viszályt. Kossuth tudja, ilyen meg nem alkuvó, hitet ébresztő, forradalmi lángot szítani képes munkatársakkal lehet csak a hon ügyét diadalra vinni. Ezért együtt indul a népszerű színésszel, Egressyvel a Pest és Csongrád megyékben teendő toborzó körútjára.

Szegedre október 4-én érkeznek. Kossuth jöttére a szakadó esőben is tízezer főre

tehető tömeg gyűlik össze a Szabadság téren. A sokadalomban van Egressy kolerából gyógyuló, Ákos fia is, és örömmel látja a szónokló Kossuth mellett édesapját. Este Kossuth és Egressy a belvárosi kaszinóban vacsorázik. Az épület előtt tiszteletükre a város hölgyei fátylós felvonulást rendeznek.

Másnap reggel nemzetőr századosokkal találkozunk, köztük az első magyar színidirektor, Kelemen László fiával, Kelemen István szeged-felsővárosi tanítóval is. Dél felé felkeresik a várban őrzött olasz foglyokat, majd délután meglátogatják a rókusi kórházban fekvő sebesülteket. Az igen mozgalmas két napot követően elhagyják a tiszpartit várost, hogy tovább folytassák toborzó körútjukat Csongrád megyében.

A BONYODALOM

Az együtt töltött napok alatt közeli, mondhatni baráti kapcsolat alakul ki a két férfi között, minek következtében Egressy népfelkelési kormánybiztosnak nevezik ki.

E beosztásból első ízben 1848. október 20-án küld utasítást tartalmazó levelet Szeged város hatóságához, melyben „a Makó és Zombor között minél gyorsabban felállítható hajóhidnak előállítását véget” kilenc hajót kér kölcsön.

Október 23-án, Szegeden keit levelében elrendeli, hogy a város a már eddig felállított „nemzetőrségi csapaton kívül... még két zászlóalj gyalog nemzetőrt, mely legalább is 10 századból álljon, 48 óra alatt Nagy Becskerekre Kiss Ernő rendelkezése alá indítson.” Figyelemre érdemes, hogy mindkét szám javítva van a levélben, eredetileg 12 századot kért 24 óra alatti Ennek lehetetlenségére nyilván a levelet szintén aláíró Rengey kormánybiztos hívta fel figyelmét s így került a javításra sor. Az eredeti feltételek mindenesetre a gyors cselekvésekhez szokott Egressy kérelmetlenségéről és türelmetlenségéről tesznek tanúbizonyságot. A városra igencsak nehéz feladatot rozó levelét lelkesítő sorokkal zárja:

„A Haza nem kételkedik, hogy a Kossuth Lajos úrnak önként tett esküt Szeged lelkes polgársága sietni fog tetteleg beváltani.”

Az újdonsült népfelkelési kormánybiztos oly eredményes szigorral látja el könnyűnek éppenséggel nem mondható feladatát, hogy Rakodczay Pál -tanító és színgazgató - Egressy Gábor és kora című nagyszerű könyve szerint 13000 embert visz Csongrád megyéből Kiss Ernő zászlaja alá. Fia, Ákos, - aki, míg betegségéből fel nem épül írónként segíti atyja munkáját -, feljegyzi, hogy Egressy Gábor indítja el a harcra Rózsa Sándor csapatát is.

Miután rátermettségét ily módon bizonyítja, az országos honvédelmi bizottmány november másodikán szegedi kormánybiztossá teszi meg.

„Szeged városa a Bánát vagyis az aldunai vidéknek természetes központja lévén, - hol a polgári és administratio rögtöni intézkedéseket igényel, szükségesnek találta a honv. bizottmány Szeged városába Egressy Gábort állandó, telihatalmú s már ebbeli erélyes működésében magát kitüntetett kormánybiztosnak nevezni ki” - áll a Nyáry Pál által aláírt kinevezési okmányban.

Egressy Ákos feljegyzései szerint a család november 7-én költözik a tiszparti városba. Miután lakóhelyük holléte bizonytalan, bútorait Egressy sógoránál, Szentpétery Zsigmondnál, Pesten hagyják.

November nyolcadikán a szegedi közgyűlés jegyzőkönyvének 415. pontja rögzíti, hogy ott, aznap felolvassák a kormánybiztos folyó hó 5-én, Pesten kelt levelét, melyben tudatja, hogy „az országos bizottmány által kormánybiztosnak lesz kiküldetve. Egyszersmind számára egy állandó lakás megrendelésére is kereset érkezett.”

Másnap az új kormánybiztos megjelenik a Városi Tanács ülésén és bemutatja megbírólevelét, mely szerint „méltatlanul zaklatott hazánk érdekének Szeged városa környékén leendő biztosítására” - áll az ülés jegyzőkönyvében - „és ezen vidék védelmi állapotának kellő rendezésére, egyszersmind az alkotmány és a törvény uralmának fenntartására teljhatalmú kormánybiztosnak kineveztetett”.

Megalkuvást nem tűrő eréllyel lát a munkának. A Városi Tanácshoz és a közgyűléshez intézett leveleiben „utasít”, „elrendel”, „megtilt”, ami a várost vezető polgároknak nem tetszik, hisz ezeket a parancsokat egy „komédiás” adja. Az első pillanattól ellenszenv kíséri Egressy minden ténykedését. Ő, aki színészként a város bálványa volt, közjogi méltóságként csupán lenézett, semmibevevett csepürágó marad. A lassú, ráérős intézkedéshez szokott tanácsnokokat a halasztást nem tűrő, állandóan gyors cselekvésre ösztönző levelek hangütése valószínűleg felbőszíti. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogy ha fogcsikorgatva is, de egyelőre még igyekeznek megfelelni az Egressy diktálta tempónak s mindent elkövetnek, hogy eleget tegyenek utasításainak. Ez pedig nem egyszerű, hisz egy hónapos kormánybiztosi ténykedése alatt, több mint harminc, levélben adott utasítást kell végrehajtaniuk s ezek többsége a csapatok felszerelésével, újoncok állításával, pontonhidak verésével, - valljuk be - roppant bonyolult követelményekkel áll összefüggésben!

Írásbeli intézkedései mellett járja a várost, lelkesít s gyakran mond izzó hangú, teátrálístól sem mentes beszédeket. Rakodczay fentebb említett művében idéz egy Szilágyi Sándor által Szegeden feljegyzett adomát, mely bizonyítja, hogy a kormánybiztos valóban tartott szónoklatokat a tiszparti városban, íme:

„Egressy Szegeden szónokolván, egy őt hallgató atyafi odamondja társának:

- Meglássá kelmed, mindjárt összeesik.
- Hogyhogy? - kérdi emez.

- Láttam én ezt - folytatja a másik - gyakran a színházban mikor ilyen mérges mozdulatokat tett, akkor utána összeesett és meghalt.”

Miközben minden erejét kormánybiztosi feladatára kell fordítania, életkörülményei cseppet sem irigylésre méltók. Legalább is erre utal Szeged város hatóságához küldött, november 22-én kelt levele:

„Ismételve meghagyom a város illető hivatalának, hogy miután már két hét óta hivatalom vitelére teljesen alkalmatlan szárláson nyomorgattatom; a számomra rendelt s e minden tekintetben romladozott házat holnap délig kiigazíttatni és rendbe hozatni, nem különben annak minden szobáit becsületes bútorokkal ellátni és hivatalomhoz kellően felszerelni... elmulasztatlan kötelességének ismerje.”

Utasításának nyomatakéul kézjegye után a „teljhatalmú kormánybiztos”-t is odaírja!

Miközben országos dolgokat intéz, figyelmét nem kerüli el a mindennapok apró-cseprő ügye gondja sem. Felhívja a kapitányi hivatal figyelmét „egy a Magyar Király vendéglőben szállásoló rácz bujtogatóra, ki a magyar kormány ellen mindenféle lázító beszédekben nyilatkozik”. Amiként október elején Kossuth-tal, úgy most egyedül meglátogatja a szegedi tábori kórházat és azonnal intézkedik arról, hogy a „felsővárosi minorita zárda negyedik számú kórház osztályzatának első emeleti folyosója fűtésre alkalmassá tétessék”. Felkeresi a városi börtönt is és felhívja a polgármester figyelmét arra, hogy az ott raboskodó „rácz, servián és oláh foglyok oly nyomorú állapotban vannak, miszerint egyetlen egyszer nem vehettek tiszta fehér ruhát fogságuk óta”. Kéri, hogy a lakosság vi-szeltes fehérműk adakozásával segítsen a szerencsétlen embereken. Magánközleményként a papír aláírja: „Nálam is lesz egy pár elviselt darab.” Igyekszik segíteni bajba jutott pályatársain is. November 25-én kelt levele önmagáért beszél:

„Tisztelt Polgármester úr!

Tudomásul vévén, hogy itten alkalmas hely nem léte miatt, téltlenül veszteglő zászlócsap egy a sétatéri mulató házában czélszerű helyhez csupán az illető tekervényes húzó-halasztó eljárása miatt nem juthat - e tekintetben fölkerem polgármester urat, ez ügyben közbenjáról fellépni, s a mennyire minden oldalú méltányossággal teheti, oda intézkedni, hogy mind a városi közönség, mind pedig a színészek érdekeinek megfelelően - az említett sétatéri hely a zászlócsapnak átadásáig.

Egressy Gábor
kormánybiztos”

E kérdés kedvező elintézéséről nincs tudomásunk. Minden bizonnyal nem is foglalokoznak vele, hisz Egressynek ez a sokirányú, mindenre kiterjedő, aprólékos figyelme, állandó cselekvésre serkentő intézkedés-özo-ne, túrképessége végső határára juttatja a tisztelt városi tanácsot, amely talán inkább sze-

retne forradalmi üléseken kiélni rebellis indultait, ahelyett, hogy egy teátrista egymást érő utasításainak engedelmeskedjen. A színész-kormánybiztos és a város vezetői közt az összetűzés elkerülhetetlennek látszik.

AZ ÖSSZEÜTKÖZÉS

Az összeütközésre a tanyai nemzetőrség felállítása és felfegyverzése körüli huza-vona szolgál alapul. Egressy december elsején elküldött levelében a már többször újoncokat állító közgyűléstől újabb katonák besorozását és felfegyverzését kéri. Az ügyben két napon át semmi sem történik. Egressy képtelen megemészteni az ügymenet nehézségét és iassúságát, mely az egyre romló hadihelyzetben végzetes lehet és december harmadikán egy újabb, most már igen kemény hangú levelet ír „Szeged város hadi választmányának”.

„A haza tetteleg ostromállapotban van. Rendkívüli állapot rendkívüli szabályokat tesz szükségessé.

A haza megmentésére czélzó rendeletek sikertelenségét akár szándékos mulasztás okozza, akár erélytelenség, vagy féltett magánérdek: a vége egyre megy.

Az erélytelen, vagy önző tisztviselő, mint haszonvehetlen organuma az álladalomnak, az útból félre vetetik, a szándékos akadályozó pedig megsemmisíttetik.

A kormánybiztossági hatalomnak most ez az értelme van.

Szeged városa tisztviselőisége ehhez tartsa magát.”

A továbbiakban megismétli a tanyai nemzetőrség felállítására vonatkozó utasításait, majd így folytatja:

„A népen semmi se múlik, mert a nép tudja, hogy őt ki akarják irtani, és a nép megesküdött Kossuth Lajosnak, hogy magát és a honát védeni minden percben kész.

Kik a népet, akármely módon visszatartják önvédelmektől azok a népet meggyilkolják. Jaj nekik, ha a nép őket voltaképpen meg fogja ismerni.”

Közli nem fogadja el indokul, hogy azért nem álnak zászló alá a gazdák, mert nincs ki vigyázzon jószágukra. Majd vigyáz rá cselédje! Ellentmondást nem tűrően kitűzi a nagyszentmiklósi táborba indulás napját és levelét a következő szavakkal fejezi be:

„Minél nagyobb az, a mi e percben koczán áll: annál nagyobb számadás alá jönnek a tettek és mulasztások. A választmány ne replikázzon, hanem tegyen gyorsan.”

S nyomatakéul neve alá ismét -tőle szokatlanul - „teljhatalmú kormánybiztos”-t ír. A levél következménye: a katonai állításért felelős térparancsnok-helyettes megsértődik s december ötödikén levelet ad át a közgyűlésnek, melyben lemond tisztéről!

„Egressy Gábor kormánybiztos úrtól ma egy hivatalos irat érkezik a Térparancsnoksághoz - melynek én is tagja vagyok -

egy olyan hangon írott levél a milyenén én ha kotsisom elkergetni szándékoznám se írhatnék... mentsd meg uram hazánkat, városunkat az oly kormány biztosoktól kik hazánk mostani borús napjaiban telkesítés helyett ily törökbasai hangon írott rendeletekkel igyekeznek a népet vezető derék tisztviselőket lehangolni."

Eddigi érdemeire hivatkozik s arra, hogy háromnegyedéven át nem volt kifogás ellene. Ismételten visszatartatva Egressy levelének hangnemét, lemond tisztéről, mert mint írja: „bár mily híven kívántam is eddig hazámnak városomnak szolgálni ily kormánybiztos parancsai alatt többé mint Térparancsnoki segédtsízt szolgálni nem akarok".

Elvélre az eddig akadozva működő közgyűlési gépezet meglödul és akcióba lép - a kormánybiztos ellen! Nem csoda, hisz a levél írója, Gombás József, akit éppen ebben az évben vettek be a város polgárai közé, nem csak térparancsnoki segédtsízt, hanem városi képviselő is, a számvevői állás első számú várományosa. Most bezeg nem késlekednek a cselekvéssel, december hetedikére összehívják a közgyűlést. Az ott felvett jegyzőkönyv 439. pontjából megtudjuk, hogy közben Egressy megelégedve a tétovázást, a közgyűlés tudta nélkül 180 lovas nemzetőrt - a város védelmére rendelték közül - elvitt az egyre szorongatottabb helyzetben lévő déli frontra.

Az ülés így a kormánybiztos távollétében a jegyzőkönyv tanúsága szerint - az alábbi eredményre jutott:

„A kormánybiztos eddigi eljárásának tapintatlansága, kérlelhetetlensége, szélessége s a tisztviselőség buzgalmanak nem élénkítésére, hanem lehangolására s megsibbasztására szolgáló kíméletlen bánásmódja a közgyűlés előtt felderítetvén... a jelen viszonyokban különben is izgalmas kedélyek behangulatának megelőzése tekintetéből a honvédelmi bizottmányhoz az iránt, hogy városunk közönsége a kormánybiztos működés befolyása alól felmentessék fölriratni határozatot."

A fölrirat elmegy a honvédelmi bizottmányhoz, miközben Egressy ereje megfeszítésével adja mind hiábavalóbb utasításait ködmönök készítése ügyében „azon szent cél érdekében, miszerint a hazának jeles védői, kik fáznak és sanyarognak azokért, kik otthon meleg ruhában élvezik az élet kényelmeit a lehető leggyorsabban fölruháztassanak".

Végre fülébe jutván, hogy a közgyűlés a város vezetői fölböszültek ellene, úgy dönt, hogy személyesen is megjelenik a december tizennegyedikéi közgyűlésen, hogy tisztázzák a kialakult helyzetet. A történetekről a közgyűlés jegyzőkönyvébe a 447. szám alatt a következőket jegyzik fel:

„Egressy Gábor kormánybiztos a közgyűlésben megjelent miután értésére jutottak az itteni sürlődások. Ezek elmellőzése tekintetéből kormánybiztos feladatának fejtegetése mellett" azzal érvel, hogy „hazánk jelen élet-halál közti küzdelmeivel egész más szemponttal tekintendő, mint az országlás rendes állapotá-

ban". Ezért szigorú intézkedései megértését kérve „nevezett kormánybiztos magát a város közönsége és tisztviselőse szíves hajlamába és közremunkálási készségébe továbbra is ajánlván ezen közgyűlésből eltávozott".

A képviselők pedig farizeus módon - mintha nem ők szavazták volna meg az egy héttel ezelőtti, Egressy felmentését kérő határozatot, - jegyzőkönyvbe vetetik, hogy „a f. év 439-ik közgy. sz. alatt felhozott nehézségek elenyésztevé" Korda János térparancsnokot utasítják, működjön együtt a kormánybiztossal és fedje fel neki a város tartalékait...

A MEGOLDÁS

Ugyanaz nap, amikor a közgyűlés békülékenységről tesz tanúbizonyságot, minden valószínűség szerint a szege-di városatyák korábbi kérésének helyt adva, Pesten a honvédelmi bizottmány Egressyt felmenti kormánybiztos hivatálából. A határozatról a bizottmány elnöke, Kossuth Lajos két levelet küld Szegedre. Az egyiket, melyet sajtókezőleg ír, Egressy kapja. Az írás oly szűkszavú, hogy érdemes szó szerint idézni.

„A honvédelmi bizottmány elnöke Egressi (sic!) Gábor kormánybiztos úrnak

Alsó vidéki ügyeinknek, az ottani táborok ellátását illető menete a rendes kerékvágásba térvén vissza, a honvédelmi bizottmány által rendkívüli körülményekre nézve alkalmazott rendkívüli intézkedésekre többé ottan szükség nincsen, mihez képest a honvédelmi bizottmány kormánybiztos úrnak eddigi fáradozásáért és munkálkodásáért köszönetet szavazva, további működés alól fölmentti; - ezzel a nemzeti gyűlésnek a k.(ormány) biztosok nagy számára adott azon biztosítást is tetteleg igazolván: miszerint a k.(ormány) biztosok száma a szerint, mint az a rendkívüli körülmények megszűnése engedni fogja, naponként kevesbíteni fog.

Kelt a honvédelmi bizottmány Decemb 14-én tartott üléséből.

A honvédelmi bizottmány elnöke Kossuth Lajos"

A második levél címzettje „Szeged város tisztviselőse". A felmentés indoklása azonos az Egressynek küldött levélben szereplővel, ebben azonban szó sincs a kormányzó munkájának elismeréséről, arról azonban igen, hogy „a kormánybiztos teljes hatalom alá tartozott minden intézkedések terhe a város rendes kormányzó testületére ruháztatnak, egyszersmind a legszorosabb felelősség is arra tér vissza".

A megsértett városvezetők nyilván elégedettek, Egressy pedig fegyelmzetten tudomásul veszi a döntést és december huszonegyedikén megírja tisztségéről leköszönő levelét. Ebben a folyó ügyeket átadja az arra illetékeseknek, majd elbúcsúzik a szegediektől.

„Én pedig a hivatalom körében, az ügy szentségének és felelősségem nagyságának érzetében netalán elkövetett emberi gyarló-

ságaimért a tisztelt hatóság minden egyes tagjának szíves elnézését kérve: ezennel búcsút veszek e lelkes város közönségétől, és szerényen visszatérendek azon egyszerű polgári kötelességek körébe, hol a hazának 22 évek óta vagyok immár szerény, de hűséges szolgálója, hogy hirdessem a Nemzetiségnek, a Szabadságnak, erénynek, és igazságnak szent ígéit mindaddig, míg a nemzet kormánya csatára s a hazának véres színjátékában cselekvésre nem szólítand.

Védje meg az igazságos isten e hazát, és a szent hazához, és nemzetéhez örökre hűséges Szeged városának igaz magyar lakóit.

Szeged dec. 21. 1848.

Egressy Gábor

volt kormánybiztos

s a Nemzeti Színház rendező tagja"

UTÓJÁTÉK

Talán éppen akkor érkezik Szegedre a Közlöny 1848. december 19-i 192. száma, amikor a közgyűlésben Egressy levelét olvassák fel - ha egyáltalán felolvasták. A közlönyben ott áll a 6013/e sz. Rendelet, a mozgó nemzetőrség felállításáról és működéséről, melynek I. pontja kiegészítéséül 5831/e sz. alatt az alábbiak olvashatók:

„A megbízás a szabad mozgó csapatok alakítására minden megyére kiterjed, főleg azonban a határszéli megyékben, az ellenség által nyugtalanítottakban, a legnagyobb eréllyel felállítandó és azonnal működésbe teendő és életbe léptető.

Ilyen megyék, és a megyékben és kebelükben városokban az alakításra megbízottak a következők:"

S a felsorolásban ott áll:

„Szegeden: Egressy kormánybiztos"

Elképzelhető, milyen érzéssel olvassák a város előljárói az ismét kormánybiztossá tett Egressy Szegeden, december huszonegyedikén kelt levelét:

„Felhívom a hatóságot, hogy az ide mellékelte és az önkéntes csapat alakításávali megbízatásomat tárgyazó proclamatiot a város minden részeiben szét hordatni, minden közhelyen kifüggesztetni, sőt ha czélszerűnek találja a hatóság, még a tanyákra is kiküldetni szíveskedjék, hogy a kormány ebbeli üdvös kívánatának szerencsések lehessünk minél előbb eleget tethetni."

Igaz, a mozgó csapatok kormánybiztososa most már csak kérhet, nem utasíthat, mert Szegeden a hatalom és vele a felelősség Kossuth december tizennegyedikéi levele után nem őt, hanem a városatyákat terheli.

E levelet követően már csak egyetlen, 1849. január elsejei dátumozású Egressy írás található az okmányok között, - a Temesvárott kiállított útlevelék érvénytelenségére hívja fel a figyelmet, - utána a forgandó hadiszerencse s a hadműveletek más vidékre való áthúzódsága a hon egyéb tájaira sodorja hőszünt.